

Abstrakti Aikuiskasvatuksen tutkijatapaamiseen 2016 (“Oppiminen, luovuus ja tunteet aikuisuuden elämänkentillä”)

Teemaryhmä: Vapaan sivistystyön tutkimus (24)

Teemaryhmän vetäjät: Anja Heikkinen, Jyri Manninen & Petri Salo

Oikeaa ja väärää sivistystä

Anja Heikkinen & Jenni Pätäri

Tampereen yliopisto, EDU

Anja.Heikkinen@uta.fi, Jenni.Patari@uta.fi

Esitys luotaa suomalaisen vapaan (kansan)sivistystyön kehkeytymistä: ensinnäkin miten ja millaisissa kamppailuissa vapaan kansansivistystyön piirissä on tuotettu sitä koskevaa totuutta, ja toiseksi miten totuus on kiinnittynyt eri kansanryhmien pyrkimyksiin yhteiskunnallisen asemansa säilyttämiseen tai nostamiseen. Samalla kansaa on ohjattu hyväksyttäviin tulkintoihin sivistyksestä ja sivistystyöstä.

Esityksessämme tarkastelemme yhtäältä, millaista kuvaa vapaan sivistystyön tehtävästä tutkimustieto tarjoilee. Taustana on Jenni Pätärin väitöskirjatutkimus vapaaseen kansansivistystyöhön kohdistuvasta opinnäytetutkimuksesta aikuiskasvatustieteen tieteellistymisen ensivuosisikymmeniltä 1930–50-luvuilta. Miten se muodostaa suhteen kansalaiseen ja määrittää hyvän, vastuullisen kansalaisen ideaalia? Tai miten se muodostaa suhteen valtioon, kansalaisyhteiskuntaan, ympäristöön tai vapaan kansansivistystyön käytäntöön? Mitä – tai kenet – tutkimustieto esittää tartuttavina (yhteiskunnallisina) ongelmina? Tarttuuko tutkimus yhteiskunnallisiin jännitteisiin kuten sotien jälkeisiin vastakohtaisuuksiin vai myötäileekö se ennemminkin konsensuspolitiikkaa esimerkiksi Castrénin mietinnön (1929) hengessä?

Toisaalta vertailemme suomalaisessa vapaassa sivistystyössä pitkäkestoisesti esiintyneitä vaihtoehtoisia tulkintoja työväen sivistysliikkeen ja talonpoikaisen sivistysliikkeen kesken. Taustana on 1900-luvulta 1950-luvulle ulottuva dokumentti- ja lehtiaineistojen ja tutkimuskirjallisuuden luenta. Yksinkertaistaen työväen sivistysliike painotti kosmopoliittista, rationalistista ja tiedelähtöistä tulkintaa, kun taas talonpoikainen sivistysliike korosti paikallista/yhteisöllistä, kokemuksellista ja kokonaisvaltaista sivistystulkintaa. Molemmat kuitenkin torjuivat vasemmistolaisen ja oikeistolaisen ekstremismin kiihotuksena ja ideologisen agitaationa ja propagandana.

Mitä merkitystä löydöksillämme on vapaan sivistystyön nykypäivän tulkintavaihtoehtojen, ristiriitojen ja tuotetun totuuden ymmärtämiselle? Voiko yhtäältä sivistysshyötyä, toisaalta kansanvaltaisuutta ja tasa-arvoa painottavia diskursseja pitää perinteisten vaihtoehtojen päivitettyinä versioina, jotka torjuvat globaalia kilpailua lietsovat ja kapitalismikriittiset tulkinnat?

Avainsanat: vapaa (kansan)sivistystyö, tutkimus, aikuiskasvatustiede, kansansivistysoppi